

Δ. Ρόκος

Αλλαγή στην παιδεία Παιδεία για την αλλαγή

Πρόλογος:
Πέτρος Παπασαραντόπουλος

Εκδόσεις Παρατηρητής
1982

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Τα κείμενα που περιέχονται σ' αυτό το βιβλίο, καλύπτουν χρονικά την περίοδο 1973-81. Περίοδο που το πρόβλημα της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης βρισκόταν στο επίκεντρο των κινητοποιήσεων και των θεωρητικών αναζητήσεων του προοδευτικού κινήματος στη χώρα μας.

Είναι περιττό να τονίσουμε ότι τα κείμενα αυτά αποκτούν μια ιδιαίτερη επικαιρότητα και σημασία μετά την πρόσφατη πολιτική αλλαγή, όπου το εκπαιδευτικό ζήτημα μπαίνει ξανά στην ημερήσια διάταξη με νέους όρους και διαφορετικά προβλήματα στις σημερινές συνθήκες.

Ο συγγραφέας τους, βρέθηκε στην πρώτη γραμμή των αγώνων ως πανεπιστημιακός δάσκαλος και συνδικαλιστής για ένα δημοκρατικό εκπαιδευτικό σύστημα και ήδη κατέχει υπεύθυνη κυβερνητική θέση στον τομέα της Παιδείας. Μ' αυτή την έννοια, τα κείμενα του δεν απλά κάποιες προσωπικές απόψεις, αλλά αντανακλούν σε μεγάλο βάθος τον προβληματισμό και τις απόψεις που αναπτύχθηκαν στο φορέα που έχει σήμερα την πολιτική εξουσία. Μπορούν έτσι να είναι χρήσιμο σημείο αναφοράς, τόσο στις ζυμώσεις για το νόμο-πλαίσιο της Ανώτατης Εκπαίδευσης όσο και στις κατοπινές ενέργειες για ευρύτερες μεταρρυθμίσεις σε όλο το φάσμα της εκπαίδευσης.

*

Τρία βασικά σημεία, πιστεύουμε ότι διαπερνούν ως γενικό σκεπτικό, ως αφαιρετικό σχήμα, όλα τα κείμενα του Δ.Ρ. Τα επισημαίνουμε:

1) Το κατ' αρχήν πρόβλημα στην ανώτατη εκπαίδευση είναι πρόβλημα δομών: Οι θεσμοί. Το πλαίσιο λειτουργίας τους που αναπαράγει την αυθεντία του ενός και εμποδίζει το διάλογο, τον τεκμηριωμένο αντίλογο, τη δημιουργική αναζήτηση, τη συλλογική δουλειά. Πρόβλημα επιτακτικό για τα ελληνικά πανεπιστήμια, που τέθηκε στη «εξατομικευμένη» εκδοχή του, με την αποχουντοποίηση μετά την αντιπολίτευση και που αναζητάει άμεσα την επίλυση του με δομικού χαρακτήρα ρυθμίσεις. Οι θεσμικές αλλαγές είναι το πρώτο βήμα για ένα δημοκρατικό πανεπιστήμιο. Προϋπόθεση βέβαια αναγκαία, αλλά όχι και ικανή.

2) Αναγκαία και όχι ικανή, γιατί υπάρχουν πολλά δυτικοευρωπαϊκά και αμερικανικά πανεπιστήμια, με δημοκρατικούς θεσμούς, με δημοκρατική λειτουργία, αλλά με τελείως μονοδιάστατη και συντηρητική την παρεχόμενη γνώση.

Εδώ είναι το σημείο που θα κριθούν όλα: Η Γνώση, η ουσία πλέον και όχι η διαδικασία. Τα πνευματικά εφόδια τα μεθοδολογικά εργαλεία που θα δοθούν στους φοιτητές, θα είναι καθοριστικά για τον αυριανό ρόλο τους στην κοινωνία. Θα είναι καθοριστικά για το αν θα γίνουν άτομα «πρόθυμα και ικανά» στις επιταγές του κοινωνικού συστήματος ή φορείς της δημοκρατικής υπέρβασής του. Πρόβλημα τεράστιο, που δυστυχώς έχει ελάχιστα απασχολήσει τον προοδευτικό πανεπιστημιακό χώρο, στον οποίο ο Δ.Ρ. κάνει μερικές πολύ εύστοχες επισημάνσεις.

3) Τόσο οι δομικές αλλαγές, όσο και οι ουσιαστικές, δεν μπορούν να γίνουν ερήμην των ενδιαφερομένων. Το προοδευτικό κίνημα των πανεπιστημίων είναι μια πολύ ουσιαστική συνιστώσα στον κοινωνικό μετασχηματισμό και η σχέση του με την πολιτική εξουσία πρέπει να είναι αμφίδρομη: διδάσκει και διδάσκεται, υποδεικνύει και δέχεται υποδείξεις, συμφωνεί και διαφωνεί, πάντα στα πλαίσια αυτής της αμφιμονοσήμαντης διαλεχτικής σχέσης, που έχει και μια άλλη λειτουργία σε δεύτερη ανάγνωση: Μεταβάλλει τον παθητικό δέκτη σε συνειδητό κι ενεργό συμμετέχο.

Τρεις θέσεις-κλειδιά, κοινός τόπος, πιστεύουμε, ύστερα από τις μακριές κι επίπονες ζυμώσεις, στο προοδευτικό πανεπιστημιακό κίνημα.

*

Ξαναδιαβάζοντας μερικά απ' τα κείμενα του Δ.Ρ., που με δική μας πρωτοβουλία συγκεντρώθηκαν σ' αυτό το βιβλίο, αυθόρμητα γεννιέται το ερώτημα: Είναι σύμφωνα με τις πράξεις της νέας πολιτικής εξουσίας στον τομέα της εκπαίδευσης; Σίγουρα τα πρώτα μέτρα βάζουν «βαθύ νυστέρι» σε πολλά κακώς κείμενα της Ανώτατης Εκπαίδευσης. Όμως όσο κι αν δεχόμαστε ως φυσιολογική μια απόσταση ανάμεσα στη θεωρία και στην πράξη, όσο και αν δεχόμαστε ως αναπόφευκτη μια διαφοροποίηση ανάμεσα στον αντιπολιτευτικό λόγο και την κυβερνητική πρακτική θα περιμένουμε ενωτικά και καλόπιστα να προχωρήσει ο δόμος για ακόμη βαθύτερες αλλαγές. Άλλωστε παρά την κάποια απαισιοδοξία τίποτα δεν έχει ακόμα κριθεί και ο δρόμος είναι μακρύς. Ίσως η απαισιοδοξία του λόγου να είναι χρήσιμη για την αισιοδοξία της πράξης του Δ.Ρόκου.

Θεσσαλονίκη Φεβρουάριος 1982
Πέτρος Παπασαραντόπουλος